ט, ג) [יבמות סד.], ט ט, ג) [יבמות סד.], ד) [גי' הערוך רב חנינא בר רב פפא ערך בור

ו) וגי׳ הערוך אדנדקי ופי׳

אדונים וכתב עליו המוסף

בנוסחאות דידן גרסינן אדונקי], ז) [בפ' דברים

ב' פכ"ג כתב הרשב"ס עוית פי' חולי ששמו כן

וכ"פ רש"י בישעיה כא ג],

ה) [בס"ח נוסף: כספרי מיניס], ע) גיטין לח.
סנהדרין לד:, י) [ל"ל ערי],

כ) ושופטים יאו. ל) ושסו.

לעזי רש"י

בלישטדי"ר [בירשידו"ר].

מוסף רש"י

התכווצות שרירים.

נר מצוה רגד א מיי' פ״א מהלי מאכלות אסורות הלכה ו טוש״ע י״ד סימן

יג סעיף ו:

ו. וַיַּעשׂ אֵלֹהִים אַת שׁנֵי הַּמְאוֹר הַגָּדֹל לְמֶמְשֶׁלֶת

2. וַיֹּאמֵר אַלֹהֵים יָהֵי הְלִילָה וְהָיוּ לְאתת לְמוֹעֲדִים וּלְיָמִים שָׁנִים: בראשית א יד הלילה ישנים: 3. והיה אם כלה לאכל אָת עַשֶּׁב הָאָרֶץ וְאֹמֵר אֶת עֵשֶּׁב הָאָרֶץ וְאֹמֵר אַדֹנִי אֱלֹהִים סְלַח נָא מִי יָקוּם יַעֲקֹב כִּי קְטוֹ הוּא: עמוס ז ב עמוס ז ב וְדָוִד הוּא הַקְּטָן

ּוּשְׁלשָׁה הַגְּדלִים הָלְבוּ אַחֲרֵי שָׁאוּל:

5. ושְׁעִיר עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת לַיִּי עַל עלַת הַתְּמִיד יֵעָשָּׂה וְנַסְכּוֹ: במדבר כח טו

יַנֶּי כ יְּדִּי בֵּי וְעֵץ עשֶׁה פְּרִי אֲשֶׁר זַרְעוֹ בוֹ לְמִינַהוּ וַיַּרְא אֱלהִים בראשית א יב יִ וְכֹל שִׁיחַ הַשְּׁדֶה טֶרֶם זְהְיֶה בָאָרֶץ וְכָל עֵשֶׂב יִהְיֶה בָאָרֶץ וְכָל עֵשֶׂב הַשָּׁדָה טֶרֶם יִצְמָח כִּי לֹא יי אלהים על הָאָרֶץ וְאָדָם אַיִן לַעַבֹּד

בו אשית ב זי 8. אַך אֶת זֶה לא תאבְלוּ מִמַּעֲלֵי הַגַּרָה וּמִמַפְּרִיסִי הַפַּרטָה השטועה את הַגָּמָל וְאֶת הָאַרְנֶּבֶת וְאֶת השפן כי מעלה גרה המה ופרסה לא הפריסו

. דברים יד ז י בי בי. 9. מִן הַשִּׁיחוֹר אֲשֶׁר עַל פְּנֵי מִצְרַיִם וְעַד ְגְבוּל ֶּבֶּי בְּבֵּי בְּבּיּ עֶקְרוֹן צְפוֹנָה לַכְּנַעֵנִי תַּחְשֵׁב חַמֵּשָׁת סרני דְּבֵיבֶּי דְּמֵשֶׁת סַרְנֵי דְּעַזְּתִי ַרְשְׁוּיִם יְיִצְּהְיִּ וָהָאַשְׁרּוֹדִי הָאֶשְׁקְלוֹנִי

והַעַוּים הַיּשָׁבִים מכפתור השמידם וַיִּשׁבוּ דברים ב כג תַחְתָּם: באלהים הנה אם תשקר לי ולניני ולנכדי כחסד

12. כִּי חֵשָׁבּוֹן עִיר סִיחֹן מֶלֶרְ הָאֱמֹרִי הִוֹא וְהוּא נִלְחַם בְּמֶלֶרְ מוֹאָב בֶּלֶּךְ הָצֶּבּוּ וְוּא וְוּוּא נָלְחַם בְּמֶלֶךְ מוֹאָב הָרִאשׁוֹן וַיִּקַּח אֶת כָּל

ְּנָיּ אשׁוּן זְיָצְּהוּ אָת בְּל אַרְצוֹ מִיָּדוֹ עָד אָרְנוֹ: במדבר כא כו 13. וַיֹּאמֶר זְיִּ אַלִּי אַל תְּצֶר אָת מוֹאָב וְאַל תַּתָּר בָּם מִלְּחְמָה בִּי לֹא אַתֵּן לָךְּ מֵאַרְצוֹ יִרְשָׁה כִּי לוט נְתַתִּי אֶת עָר יְרֶשָׁה: דברים ב ט יֶרְשָׁה: דברים ב ט 14. צִידֹנִים יִקְרְאוּ

יביר קאָת הָעָם הֶעֶבִיר אתוֹ לֶעָרִים מִקְצֵה גְבוּל

בו אפיזו מו כא 16. וְאֶת אֵלֶה תְּשַׁקְצוּ מִן הָעוֹף לֹא יֵאָכְלוּ שֶׁקֶץ

אמרה ירח. בלשון תורה לשון זכר הוא דכתיב (יהושע י פי"ג) וירח עמד: ובי משה קניגי היה או בליסמרי היה. שהיה יודע להכיר השסועה וא"ת והא אמרינן בהמפלת (נדה כד.) דשסועה

באה מבהמה טהורה וליכא מאן דפליג ואם כן יכול להיות שבהמה

טהורה היה לו למשה וילדה לו שסועה

ולא אנטריך למהוי קניגי וי"ל דשמא

שסועה אינה באה אלא מבהמה שאינה

מלויה בינינו: ערים מתימן באו

בו'. ב' מקראות הס בספר יהושע

(יג) והכי כתיב חמשת סרני פלשתים

העותי והאשדודי האשקלוני הגתי

והעקרוני והעוים והדר כתיב מתימן

כל ארץ הכנעני ומערה אשר לצידונים

עד אפקה עד גבול האמורי והשתא

מפרשה רב והעוים דכתיב בסוף קרא

קמא קאי אתימן דבראש קרא דבתריה:

לר' חנינא בר פפא מהו כיוז דלא כתב בהו למינהו לא מיחייב או דילמא כיון דהסכים אידיהו כמאן דכתיב בהו למינהו דמיא תיקו: רבי שמעון בן פזי רמי כתיב יויעש אלהים את שני המאורות הגדולים וכתיב את המאור הגדול ואת המאור הקטן אמרה ירח לפני הקב"ה רבש"ע אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד אמר לה לכי ומעמי את עצמך אמרה לפניו רבש"ע זו הואיל ואמרתי לפניך דבר הגון אמעים את עצמי

אמר לה לכי ומשול ביום ובלילה אמרה ליה מאי רבותיה 🌣 דשרגא במיהרא מאי אהני אמר לה זיל לימנו בך ישראל ימים ושנים אמרה ליה יומא נמי אי אפשר דלא מנו ביה תקופותא דכתיב יעקב הקמן צדיקי בשמיך יעקב הקמן זיל ליקרו צדיקי בשמיך יעקב הקמן שמואל הקמן ⁴דוד הקמן חזייה דלא קא מיתבא דעתה אמר הקב"ה הביאו כפרה עלי שמיעטתי את הירח והיינו סדאמר ר"ש בן לקיש מה נשתנה שעיר של ראש חדש שנאמר בו ילה' אמר הקב"ה שעיר זה יהא כפרה על שמיעמתי את הירח רב אסי רמי כתיב יותוצא הארץ דשא בתלת בשבתא וכתיב יוכל שיח השרה מרם יהיה בארץ במעלי שבתא מלמר שיצאו דשאים ועמרו על פתח קרקע עד שבא אדם הראשון ובקש עליהם רחמים וירדו גשמים וצמחו ללמדך משהקב"ה מתאוה לתפלתן של צדיקים מרב נחמן בר פפא הויא ליה

ההיא גינתא שדי ביה ביזרני ולא צמח בעא רחמי אתא מיטרא וצמח אמר

היינו דרב אסי: ∞אמר רב חנן בר רבא יאהשסועה בריה בפני עצמה היא שיש

לה שני גבין ושני שדראות וכי משה רבינו קניגי היה או בליסמרי היה מכאן

. תשובה לאומר אין תורה מן השמים א"ל רב חסדא לרב תחליפא בר אבינא

זיל כתוב קניגי ובליסטרי באגדתיך ופרשה י(ואת) חמשת סרני פלשתים

העזתי והאשדודי האשקלוני הגתי והעקרוני והעוים אמר חמשה וחשיב שיתא

אמר ר' יונתן יארונקי שלהן חמשה א"ל רב חסדא לר' תחליפא בר אבינא כתוב

ארונקי באגדתיך ופרשה ופליגא דרב דאמר רב עוים מתימן באו תניא נמי הכי

עוים מתימן באו ולמה נקרא שמן עוים שעיותו את מקומן ד"א עוים שאיוו לאלהות

הרבה ד"א עוים שכל הרואה אותם אוחזתו "עוית א"ר יוסף ואית להו שיתסרי

דרי שיני לכל חד וחד אמר ר"ש בן לקיש הרבה מקראות שראויין לשרוף

והן הן גופי תורה ייוהעוים היושבים בחצרים עד עזה מאי נפקא לן מינה מדאשבעיה אבימלך לאברהם ייאם תשקור לי ולניני ולנכדי אמר הקב"ה

ליתו כפתורים ליפקו מעוים דהיינו פלשתים וליתו ישראל ליפקו מכפתורים

כיוצא בדבר אתה אומר ביכי חשבון עיר סיחון מלך האמורי היא והוא

נלחם במלך מואב וגו' מאי נפקא מינה דאמר להו הקב"ה לישראל יאל

תצר את מואב אמר הקב"ה ליתי סיחון ליפוק ממואב וליתו ישראל

וליפקו מַסיחון והיינו ®דאמר רב פפא עמון ומואב מיהרו בסיחון ייצידונים

יקראו לחרמון שריון תנא שניר ושריון מהרי ארץ ישראל מלמד שכל אחד ואחד מאומות העולם הלך ובנה לו כרך גדול לעצמו והעלה לו על שם הרי ארץ ישראל ללמדך שאפילו הרי ארץ ישראל חביבין על

האומות העולם כיוצא בו יואת העם העביר אותו לערים מאי נפקא מינה

דלא ליקרו לאחיו גלוותא: סימני העוף לא נאמרו: ולא והתניא יינשר

בסנהדרין (דף יא:): יעקב הקטןם. מי יקום יעקב כי קטן הוא (עמום ז): דוד הקטן. מקרא הוא בשמואל (א יו): בכולהו רגלים כתיב (במדבר כח) ושעיר חטאת אחד ולא כתיב בהו לה': טרם יהיה בארץ. עדיין לא היה בארץ: ועמדו על פתח קרקע. מתאוים למי גשמים כדכתיב (בראשית ב) כי לא המטיר עד שנברא אדם בששי: ביורני. זרעים: היינו דרב אסי. שהקדוש ב״ה מתאוה לתפלתן של לדיקים: שיש לה שני גבין. ולכך נקרחת שסועה תחומה: וכי משה רבינו קניגי היה. לד חיות בקניגון: או בליסטרי. מורה בקשת לחיות ובלע"ז בלישטדי"ר. ומנין היה בקי בחיות הללו שאין אדם בקי בהם: כתוב קניגי ובליסטרי. אגדה זה כתוב שיש בה תיבות יפין ולשון לח: ופרשה. מאי קניגי ובליסטרי באגדתיך. ומשום דנקט כתוב באגדתיך נקט נמי להאי קרא דסרני פלשתים:

יומא. חמה: סקופות. נמנין לחמה

ועל התקופה מעברין את השנה

לר׳ חנינה בר פפה. דחמר מדעתן ילחו דשחים למיניהם ולח נלטוו

על כך: מהו. להרכיב זה בזה: אידיהו. הקב"ה הסכים על ידם:

כתיב הגדולים. דמשמע שניהם גדולים וכתיב הקטן: לך ומשול

ביום ובלילה. נחמה היא: שרגא בעיהרא. נר בלהרים אינו מאיר:

יהא כפרה. להפים דעתה של לכנה (שבועות ט.). עד שבא אדם הראשוו. (בראשית ב ה)**. השסועה.** רחמנה חסריה דכתיב לתתנמו מסקיים לכתיכ (דברים יד) את זה לא תאכלו וגו' השסועה (נדה בד.). קביגי. קיניגון", לידת חיה ע"י כלבים, דוגמתו וכי משה קניגי ארונקי שלהם. חשובים שלהם ה׳:

מסימן. בן אליפו בן עשו באו ואיוו הוה (ע"ז יה:). עוית. חולי הוא הקרוי עוית בלשון לאלהי פלשתים ויצאו ממקומם ובאו לגור ביניהם ולהכי לא חשיב ששה חכמיס (ישעיה כא ג). עמון ומואב טהרו סרני פלשתים: שעיוו את מקומן. ילאו משם ונתעוות שחרב: עוית. את מואב, וכן בבני עמון רתת וחלחלה בלע"ז קרנפ"ח: שיתסר דרי שיני. שורות של שינים: הרבה אל תלורס, וכתיב כי חשבון עיר סיחון וגוי, אלמא טהר מואב בסיחון, ובני עמון אטכחן ביפתח שאמרו לו מקראות. יש שדומה לקוראיהן שהן ראוין לישרף שלא היה לו לכותבם מלאכי בני עמון כי לקח ישראל את ארצי בעלותו ישרחנ ממלרים מארנון ואשכחן שאין להם לורך בתורה וגנאי הוא מארטן ועד שכחן כשכבשו

לחברן עם הקדושה: והן הן גופי היבוק, ואשכחן כשכבשו את ארץ סיחון ויירש את תורה. טעמים גדולים תלויין בהם. ארטו מארטון ועד יכוק וגו׳ והשתא קא חשיב ואזיל להו עד סוף אלמא מבני עמון כבשה והדור ישראל וכבשו מיניה שמעתה: **חלרים עד עוה**. הרך ישרהל: מאי נפקא לן מינה. אי לאו מקומן של וטהרה להם על ידו וגימיו לח.). דלא ליקרו לאחיו גלוותא. לא הולרך הכתוב גלוותא. אלו היה אלא מקום אחרים ואלו גרשום: ולניני ולנכדי. ועדיין לא לכתוב זאת אלא להודיעך שבחו של יוסף, שנתכוון להסיר חרפה מעל אחיו 163 עברו הדורות: **לפתורים.** מפלשתים נינהו: ליתו וליפקו. ארעא שלא יהיו קורין אותס גוליס (בראשית מז כא). מפלשתים וליתו ישראל וליפקו מינייהו. וקסבר ריש לקיש עוים מפלשתים היו

ולמאן דאמר מתימן היו להך מילתא

שימה מקובצת נמי אנטריך משום דאזהרינהו שלא :רבש"ע מפני שאמרתי להתגרות בבני עשו אמר רחמנא ליתו נן יעקב הקטן דכתיב: גן יצאו משם ונתעוות כפתורים וליפקו מעוים וניתו ישראל וניפקו מינייהו. ושאר מקראות הדומין מקומן שחרב: **ד]** ארץ רפאים ודאי היתה נחשבת: לזה באלה הדברים [ב] כגון ובשעיר ישבו החורים ובמואבים ובעמונים כתיב

רבינו גרשום

דעתן נבראו: שר העולם אמרו. ממונה על העולם אמרו: שהן גיבורין בפירות. כלומר ויכולין לצאת מהן כל מיני פירות . בעץ אחד אמר הב״ה השדה טרם יהיה בארץ . במעלי שבתא. כלומר : ביזרני. זרעים . הניגי או בלסטרי היה. תשובה לאומרים אין תורה מז השמים. כלומר שמשה

ושסו רפאים ישבו בה כולהו טעמא אית בהו דבכולהו כתיב ארץ רפאים תחשב לפי שנאמר לאברהם אבינו בין הבתרים לזרעך נתתי וגו' [בראשית טו] וקחשיב ואת הרפאים וכשילאו ממלרים ועברו דרך הר שעיר ועמון ומואב שנקראו כבר ארץ רפאים היה עולה על דעתם להתגרות בהם כסבורים זו היא שניתנה לאברהם ומנעם הקדוש ברוך הוא ואמר להם ארך רפאים ודאי הנחשבת שהרפאים ישבו בה מקדם אבל לא זו היא שנתתי לאברהם אלא לאלו נתתיה שגרשום משם וישבו תחתיהם בשכר אברהם שילאו בני עשו הימנו ולוט היה קרוב לאברהם וכשהגיעו לחבל ארגוב כתיב (דברים ג) ההוא יקרא ארך רפאים זו היא שנתתי לאביכם: והוא נלחם במלך מואב. למה לו לאשמועינן אלא משום דכתיב אל תלר את מואב וגו': והיינו דאמר רב פפא. במסכת גיטין (דף לה.): עמון ומואב טהרו בסיחון. ע"י סיחון טהרו ארלם לישראל במואב כתיב (במדבר כא) והוא נלחם וגו' ובעמון מפורש בנחלת בני גד בספר יהושע (יג) ויהי להם הגבול יעזר וכל ארץ" הגלעד וחלי ארץ בני עמון וקא חשיב ואזיל וכחיב בסיפיה יתר ממלכות סיחון אלמא סיחון כבש לארץ בני עמון ועוד מצינו במלך בני עמון שאמר למלאכי יפתחי) כי לקח ישראל את ארצי מארנון ועד היבוק אלמא ארץ בני עמון הוא והם מסיחון כבשוה דכתיב בום וירשו את ארצו מארנון ועד היבוק אבל מהנשאר בידם לא לקחו כלום: לידונים יקראו וגו'. ל"ל: חנא שניר ושריון הרי ארץ ישראל הן. וחרמון קרוב ללידונים ולאמורי ובנו עליו כרכים זה קרא לו שריון וזה קרא לו שניר: העביר אוחו לערים. מאי אשמועינן: כי היכי דלא ליקרו. מלרים לאחיו לאחר זמן גולים בני גולים לכך הגלם:

לא היה לא קניגי ולא בלסטרי וידע שם של אותה בריה ברוח הקדש: זיל כתוב קניגי באגדתיך. כלומר טעם דרב חנן בר רבא ופרשה: פתח חמשה וחשיב שיתא. כלומר עוים הם הששי: א"ר יותון אינוזין שלהם לא קניגי ולא בלסטרי וידע שום של אותה בריה ברוח הקדש: חישבו תחתם כלומ' כפתורים הורישום וישבו תחתם הא למדת שאומה שעלה הן: ופליגא דרב דאמר רב עוים מתימן באו. והם הורישו כפתורי ממקומז: ל) ורדי שקרא הכי וירשום וישבו תחתם עוים הורישו לכפתורים וישבו תחתם: אוחזתו עוית. חולי (בסיפרי מירס. מיז הוא ושמו מירס): דעוים היינו פלשתים. כלומר דמצינו דפלשתים היו יושבים בעזה שכז במתקום או היא שקר את היה היה של היה של היבודה בישבה היה באחרות במתקום במתקום היה את היה היה אסור לישראל לצור עליהם כדבר טומאה דכתי אל תצר את מיצור ושמשון שנאמר וילך שמשון עותה ויאהב אשה בנחל שורק: עמון ומואב טיהרו בסיחון. כלומר מעיקרא כשהיה הלכות ביד בני עמון ומואב אסור לישראל לצור עליהם כדבר טומאה דכתי אל תצר את מואב וכתיב בקרבת מול בני עמון אל תצורם כיון דאפיקו סיחון מיניהו מיד נטהרו בסיחון שהיה מותרין לישראל כדבר טהרה: כיוצא בו ואת העם העביר אותו לערים. כלומר אמרנו לעיל הרבה מקראות יש שהן דומין

שראוין לישרף כר. הפסוק הזה דומה כמה שאינו צריך ליכתב ויש צריכות גדול ליכתב: דלא ליקרו ליה לאחווה גלוותא בני גלוותא. (כלומר):

תורה אור השלם המארת הגדלים את הַיּוֹם וְאֵת הַמַּאוֹר הַקָּטֹן לְמֶמְשָׁלֶת הַלַּיְלָה וְאֵת הַכּוֹכְבִים:

בראשית א טז 2. וַ־אנֶּיוּ אֶנְינִינִים וְּיִּינִים מְארת בִּרְקִיעִ הַשְּׁמֵיִם לְהַבְּדִּיל בֵּין הַיּוֹם וּבֵין

.... שמואל א יז יד

בפורבי כווט. 6. וַתּוֹצֵא הָאָרֶץ דֶּשֶׁא. עַשֶּׁב מַוְרִיעַ זָרַע לְמִינֵהוּ

את האדמה: רראשיח ר ה

ָהָגְתִּי וְהָעֶקְרוֹנִי וְהָעַוִּים: יהושע יג ג

עד עַזָּה הַיּצְאִים הַיּצְאִים אָשֶׁר עָשִּׂיתִי עִמְּךְּ תַעֲשֶׂה עִמְּדִי וְעִם הָאָרֶץ אֲשֶׁר גַּרְתָּה בָּה: בראשית כא כג

לְתֶּרְמוֹן שִׁרְיוֹ וְהָאֶמֹרִי יְקְרְאוּ לוֹ שְׂנִיר: דברים ג ט

מצרים ועד קצהו: בראשית מז כא

הַם אֶת הַנָּשֶׁר וְאֶת הַפֶּרֶס וְאֵת הָעְזְנִיָּה: